

MVŠO

MORAVSKÁ VYSOKÁ ŠKOLA OLMOUC

Dědické právo

Mgr. Bc. Štefan Reháč, LL.M.
Olomouc, 22. 11. 2021

Obsah přednášky

- dědické právo
- předpoklady dědění
- odkaz
- pořízení pro případ smrti
- dědická smlouva
- závěť a její interpretace
- dovětek
- náhradnictví
- svěřenské nástupnictví
- zákonná posloupnost (dědické třídy)
- vydědění
- potvrzení dědictví
- dluhy postihující dědice

Dědické právo

- upraveno v § 1475 - § 1720 OZ
- jedná se o normy upravující **možnost člověka, zůstavitele, pořizovatele pořídit na případ svojí smrti**
 - upravují přechod práv a povinnosti z jednoho člověka na druhého pro případ jeho smrti
 - právo zůstavitele
- rovněž tím je **právo dědice na pozůstalost** nebo její část
- **základní principy:**
 - zachování hodnot
 - přechodu majetku na jednotlivce
 - volnosti zůstavitele ve volbě dědice
 - univerzální sukcese
 - volnosti dědice nabývat dědictví

Předpoklady dědění

- Jednotlivé předpoklady:
 - **smrt zůstavitele**
 - **existence pozůstalosti**
 - **způsobilý dědic**
 - **dědický titul** (seřazeno podle právní síly)
 - dědická smlouva
 - závěť
 - zákon
 - **projev vůle dědice**
 - přijetí
 - zřeknutí se (za života zůstavitele, smlouvou)
 - odmítnutí
 - vzdání se ve prospěch druhého **dědice**

Pořízení pro případ smrti

- **Tři typy pořízení pro případ smrti:**
 - dědická smlouva
 - závěť
 - dovětek

Dědická smlouva

- § 1582 odst. 1: *„Dědickou smlouvou povolává zůstavitel druhou smluvní stranu nebo třetí osobu za dědice nebo odkazovníka a druhá strana to přijímá.“*
- § 1582 odst. 2: *„Dědická smlouva vyžaduje formu veřejné listiny.“*
- § 1584 odst. 1: *„Dědickou smlouvu může uzavřít zletilý zůstavitel, který je plně svéprávný; je-li zůstavitel ve svéprávnosti omezen, může dědickou smlouvu uzavřít a závazek z ní změnit se souhlasem opatrovníka.“*
- § 1584 odst. 2: *„Dědickou smlouvu mohou strany uzavřít a závazek z ní změnit jen osobním jednáním.“*

Dědická smlouva mezi manžely

- § 1592 odst. 1: *„Manželé mohou uzavřít dědickou smlouvu, podle níž jedna strana povolává druhou za dědice nebo za odkazovníka a druhá strana toto povolání přijímá, anebo se takto za dědice nebo za odkazovníky povolávají navzájem.“*
- § 1592 odst. 2: *„Takovou smlouvu mohou pro případ vzniku manželství uzavřít i snoubenci, ale smlouva se stane účinnou až vznikem manželství.“*
- § 1593 odst. 1: *„Rozvodem manželství se neruší práva a povinnosti z dědické smlouvy, ledaže dědická smlouva určí něco jiného. Po rozvodu manželství se každá strana může domáhat, aby dědickou smlouvu zrušil soud. Soud návrhu nevyhoví, směruje-li proti tomu, kdo nezapříčinil rozvrat manželství a s rozvodem nesouhlasil.“*
- § 1593 odst. 2: *„Prohlášením manželství za neplatné se ruší práva a povinnosti z dědické smlouvy, ledaže takové manželství již dříve zaniklo smrtí jednoho z manželů.“*

Dědická smlouva

- dědická smlouva vyžaduje formu veřejné listiny
- nelze ji pořídit o celé pozůstalosti, pouze o $\frac{3}{4}$ pozůstalosti
- odměna notáře za sepsání se odvíjí od hodnoty majetku

Závěť a její interpretace

- závěť je jednostranný projev vůle, kterým zůstavitel pro případ své smrti osobně zůstavuje jedné či více osobám alespoň podíl na pozůstalosti, případně i odkaz
- platná závěť musí projevem pravé a vážné vůle prosté omylu, projevené určitě a srozumitelně
- musí být zřejmé, který den, měsíc a rok byla závěť pořízena
 - důležité z důvodu existence více závětí
 - je-li sepsáno více závětí a z některé není zřejmá doba pořízení, je závěť neplatná
- závěť je nutné vykládat tak, aby bylo co nejvíce vyhověno vůli zůstavitele
- závěť musí mít písemnou formu, ledaže byla pořízena s úlevami
- pozor na nepominutelné dědice

Závěť

- závěť pořízená **soukromou listinou**
 - holografická
 - celá závěť musí být napsána vlastní rukou zůstavitele a vlastní rukou podepsaná
 - alografická
 - není napsána vlastní rukou zůstavitele, musí být vlastní rukou zůstavitele podepsána
 - před dvěma svědky současně musí být prohlášeno, že listina obsahuje poslední vůli zůstavitele (svědci nemusí znát obsah závěti)
 - pokud je zůstavitel nevidomý nebo trpí smyslovým postižením a nemůže-li číst nebo psát, projeví poslední vůli před třemi současně přítomnými svědky
- závěť pořízená **veřejnou listinou**
 - listina sepsaná notářem ve formě notářského zápisu
 - notář má povinnost přesvědčit se, zda projev vůle se děje s rozvahou, vážně a bez donucení

Úlevy při pořizování závěti

- § 1542 odst. 1: *„Kdo je pro nenadálou událost v patrném a bezprostředním ohrožení života (člověka srazí auto a umírá na silnici), má právo pořídit závěť ústně před třemi současně přítomnými svědky. Totéž právo má i ten, kdo se nachází v místě, kde je běžný společenský styk ochromen následkem mimořádné události (povodeň, epidemie, válka) a nelze-li po něm rozumně požadovat, aby pořídil v jiné formě.“*
- § 1543: *„Je-li důvodná obava, že by zůstavitel zemřel dříve, než by mohl pořídit závěť ve formě veřejné listiny, může zaznamenat jeho poslední vůli starosta obce, na jejímž území se zůstavitel nalézá, za přítomnosti dvou svědků.“*
- § 1544 odst. 1: *„Má-li pro to zůstavitel vážný důvod (infarkt v průběhu letu), může na palubě českého námořního plavidla nebo českého letadla zaznamenat zůstavitelovu poslední vůli za přítomnosti dvou svědků velitel námořního plavidla nebo letadla,...“* (pokud mu v tom nebrání péče o bezpečnost plavby nebo letu).
- § 1545 odst. 1: *„Při účasti v ozbrojeném konfliktu a vojenských operacích může zaznamenat poslední vůli vojáka velitel vojenské jednotky ČR, nebo jiný voják v hodnosti důstojníka nebo vyšší, za přítomnosti dvou svědků.“*
- § 1549: Je-li zůstavitel naživu, pozbývá po určité (dva týdny, resp. tři měsíce) platnosti závěť takto pořízená. Tyto doby však nepočnou běžet ani neběží, dokud zůstavitel nemůže pořídit závěť ve formě veřejné listiny.

Dovětek

- dovětkem může zůstavitel nařídit odkaz, stanovit odkazovníku nebo dědici podmínku, nebo doložit čas anebo uložit odkazovníku nebo dědici příkaz
- dovětek může být pořízen vedle závěti, anebo samostatně, tedy bez pořízení závěti
- rozdíl mezi dovětkem a závětí
 - dovětkem nejsou samostatně povolávání dědicové

Náhradnictví

- zůstavitel může pro případ, že dědictví nenabude osoba, kterou povolal za dědice, povolat této osobě náhradníka
- těmto náhradníkům lze povolat postupně další náhradníky

Svěřenské nástupnictví

- zůstavitel může nařídit, že dědictví má přejít po smrti dědice nebo v určitých jiných případech na svěřenského nástupce jako následného dědice
- příklad:
 - zůstavitel chce, aby pozůstalost zdědilo jeho malé dítě, ale až nabyde 18 let. Do té doby bude dědicem jiná osoba a až dosáhne malé dítě 18 let, stane se nástupcem původního dědice

Zákonná posloupnost

- pokud nedojde k dědění podle dědické smlouvy nebo podle závěti, dědí se podle zákonné dědické posloupnosti
- pokud není zákonný dědic nebo nenabude-li zákonný dědic dědictví, stávají se dědici odkazovníci podle poměru hodnoty svých odkazů
- pokud nedědí žádný dědic ani podle zákonné dědické posloupnosti, připadne dědictví státu a na stát se hledí, jako by byl zákonný dědic
 - odúmrtí

První třída dědiců

- v první dědické třídě dědí:
 - zůstavitelovy děti a
 - zůstavitelův manžel
- manžel nemůže v této třídě dědit sám
- všichni dědí **stejným dílem**
- pokud nedědí některé dítě, nabývají jeho dědický podíl stejným dílem jeho děti (zůstavitelovi vnuci)
 - totéž platí o vzdálenějších potomcích téhož předka (pravnuci)
 - právo reprezentace

Druhá třída dědiců

- nastupuje, pokud nedědí zůstavitelovi potomci
- v této třídě dědí:
 - zůstavitelův manžel
 - zůstavitelovi rodiče
 - ti, kteří žili se zůstavitelem nejméně po dobu 1 roku před jeho smrtí ve společné domácnosti a kteří z tohoto důvodu pečovali o společnou domácnost nebo byli odkázáni výživou na zůstavitele (tzv. spolužijící osoba)
- všichni dědí stejným dílem, manžel však **vždy nejméně polovinu pozůstalosti**

Třetí třída dědiců

- v této třídě dědí:
 - zůstaviteli sourozenci
 - ti, kteří žili se zůstavitelem nejméně po dobu 1 roku před jeho smrtí ve společné domácnosti a kteří z tohoto důvodu pečovali o společnou domácnost nebo byli odkázáni výživou na zůstavitele
- pokud nedědí některý ze sourozenců zůstavitele, nabývají jeho dědický podíl stejným dílem jeho děti (neteře a synovci zůstavitele)
 - opět právo reprezentace

Čtvrtá třída dědiců

- v této třídě dědí:
 - prarodiče zůstavitele
- dědí se stejným dílem

Pátá třída dědiců

- v této třídě dědí:
 - prarodiče rodičů zůstavitele (pradědové a prabáby)
- prarodičům zůstavitelova otce připadá polovina dědictví, prarodičům zůstavitelovy matky druhá polovina; obě dvojice prarodičů se dělí rovným dílem o polovinu, která na ně připadá

Šestá třída dědiců

- v této třídě dědí:
 - děti dětí sourozenců zůstavitele (dětí synovců a neteří zůstavitele)
 - děti prarodičů zůstavitele (strýc a teta zůstavitele)
- všichni dědí stejným dílem
- pokud nedědí některé z dětí prarodičů zůstavitele, dědí jeho děti (sestřenice a bratranec zůstavitele)

Nepominutelný dědic

- nepominutelného dědice **nelze vyloučit z dědění**
 - ledaže by byl vyděděn
- nepominutelnými dědici jsou děti zůstavitele a, nedědí-li oni, pak jsou to jejich potomci
- **nezletilý** nepominutelný dědic – musí se mu dostat alespoň tolik, kolik činí $\frac{3}{4}$ jeho zákonného dědického podílu
- **zletilý** nepominutelný dědic – musí se mu dostat alespoň tolik, kolik činí $\frac{1}{4}$ jeho zákonného dědického podílu

Vydědění

- **zůstavitel má možnost vydědit nepominutelného dědice, který:**
 - mu neposkytl potřebnou pomoc
 - o zůstavitele neprojevuje opravdový zájem, jaký by projevovat měl
 - byl odsouzen pro trestný čin spáchaný za okolností svědčících o jeho zvrhlé povaze nebo
 - vede trvale nezřízený život
- dále může vydědit nepominutelného dědice, který je tak zadlužen nebo si počíná tak marnotratně, že tu je obava, že se pro jeho potomky nezachová povinný díl
 - tento povinný díl ale musí zůstavitel zůstavit dětem tohoto nepominutelného dědice, popřípadě jejich potomkům

Potvrzení dědictví

- dědicové se mohou v případě dědění ze zákona před soudem v řízení o dědictví dohodnout, jaká bude výše jejich dědických podílů
 - soud dohodu schválí, neodporuje-li zájmu osoby pod zvláštní ochranou
- pozor – pokud se dědí na základě pořízení pro případ smrti, mohou se dědici dohodnout na výši dědických podílů, než jaká jim byla vyměřena zůstavitelem, pokud to zůstavitel **výslovně připustil**
- pokud se dědí podle zákonné posloupnosti, má dědic právo požadovat po ostatních dědicích vypořádání, pokud se staral o zůstavitele delší dobu nebo přispěl značnou měrou k udržení či zvětšení zůstavitelova majetku prací, peněžitou podporou či obdobným způsobem, aniž za to byl odměňován

Dluhy postihující dědice

- dluhy zůstavitele **přecházejí** na dědice, ledaže zákon stanoví jinak
 - zvláštní případy, kdy takový dluh zaniká již zůstavitelovou smrtí
- dědic je předně zavázán k úhradě nákladů zůstavitelova pohřbení a opatření zůstavitelova hrobového místa
 - výhrada soupisu jmění – dědic hradí dluhy do výše ceny nabytého dědictví
 - pokud dědic nemá důvod předpokládat, že zůstavitel zanechal předlužený majetek a že jej nepřetížil odkazy, bude pro něho vhodnější přihlásit se bez výhrady soupisu, protože odpadnou náklady se sepsáním a oceněním pozůstalostního majetku

Odkaz

- **dědicem** je osoba, které náleží dědictví
 - buď celá pozůstalost, nebo podíl na ní
- **odkazovníkem** je ten, komu zůstavitel zůstavil jenom jednotlivou věc, popřípadě několik věcí určitého druhu
- další rozdíly:
 - nabytí dědictví potvrzuje dědici soud
 - právo na odkaz uplatňuje odkazovník vůči dědici přímo, bez zásahu soudu
 - odkazem je zřízena pohledávka na vydání určité věci, popřípadě jedné či několika věcí určitého druhu, nebo na zřízení určitého práva
 - **odkazovník není dědicem**

Děkuji za pozornost!

Kontakt: Stefan.Rehak@mvso.cz

Konzultace: e-mailem či osobně po předchozí domluvě